

VRIENDEN VAN SONSBEEK

Zijpendaalseweg 24
6814 CL Arnhem
Tel. 085-450660

INFORMATIEBULLETTIN

nr 2

herfst 1989

De oorspronkelijke tuin lag in particulier gebied. Nu moet de tuin in een recreatieve omgeving worden opgenomen en daaraan aangepast. En dan is er ook nog het probleem van het beheer en de exploitatie. Voorlopig heeft de groep daar nog heel veel werk aan. Als het onderzoek is afgerond kan de Vereniging Vrienden van Sonsbeek voorstellen doen voor herinrichting, exploitatie en beheer. Herstel van de tuin is opgenomen in het TROPplan voor Sonsbeek waarover elders meer.

De zes leden van de werkgroep brengen allen hun specialisatie mee. Een van hen is b.v. historicus. Het hoofd van de afdeling Ontwerp Plantsoenen van de PEBREM is als adviseur in de werkgroep opgenomen. Voorzitter is
Ton de Regt, Projectleider voor Toerisme en Recreatie bij het Heidemij Adviesbureau Arnhem.

BEHEER VAN DE PARKEN

De werkgroep Beheer Parken gaat op 25 oktober van start. Deze groep gaat zich eerst verdiepen in de kenmerken van romantische parken in landschapsstijl. Leidraad wordt het in 1979 gepubliceerde rapport over de parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem door de vakgroep Landschapsarchitectuur van de (toen nog) Landbouwhogeschool in Wageningen. en Gulden Bodem. Daarnaast zal het beheerplan van de PEBREM voor de parken nauwkeurig worden bestudeerd.

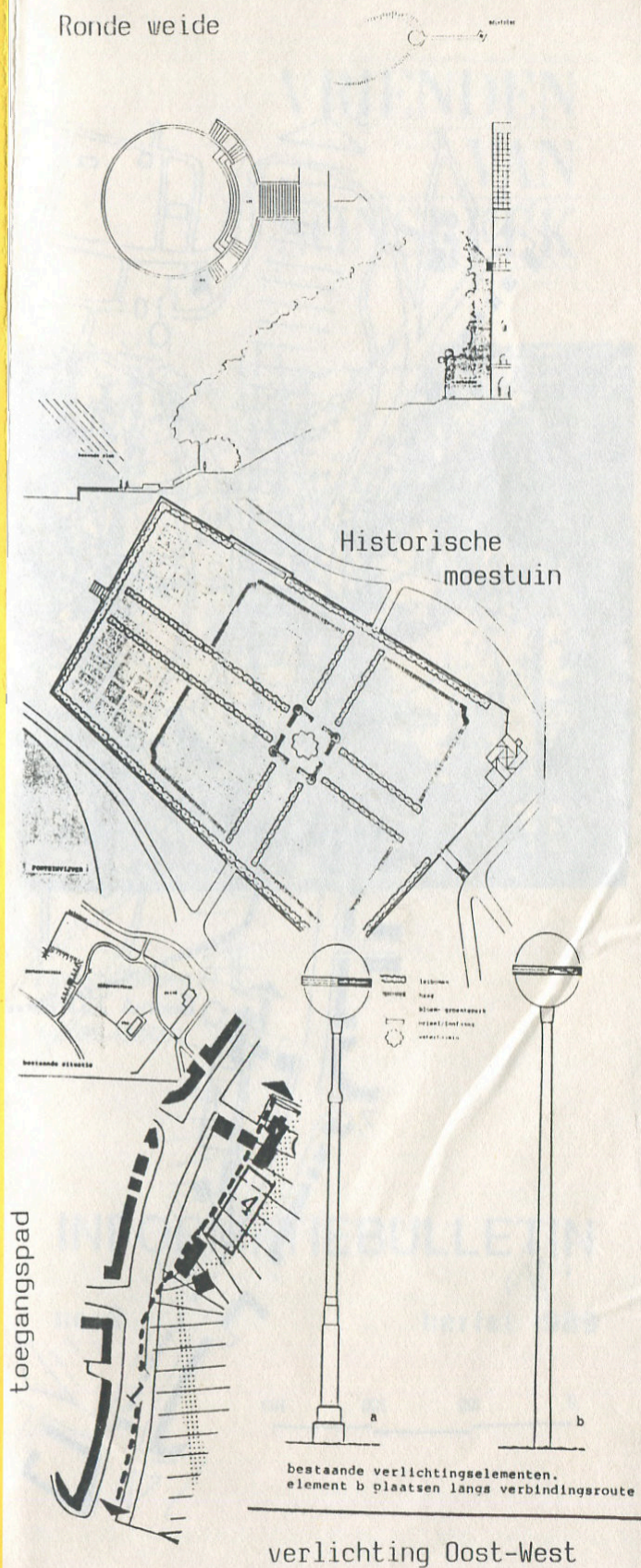
Dan zal bekeken moeten worden hoe het karakter van de parken bewaard kan blijven en ze toch kunnen voldoen aan de eisen van het hedendaags gebruik.

De werkgroep stelt zich voor dat de vereniging samen met de PEBREM zoekt naar de beste beheer methoden om, met het beschikbare budget en werkkraft haar doel te bereiken.

De werkgroep hoopt de ledenvergadering van de Vereniging de juiste argumenten te geven om op vruchtbare wijze met de PEBREM samen te werken of bij verschil van mening, de beheerplannen bij te stellen. Voorzitter van deze ,zes leden tellende werkgroep, is Ir A.W. van Weperen, Landbouweconoom en o.a. leraar landbouweconomie en taxatie agrarisch vastgoed.

Beide werkgroepen zullen regelmatig verslag van hun werkzaamheden doen in het Infobulletin.

Ronde weide

WAT DOET DE PEBREM IN SONSBEEK

ONDERHOUD EN HERSTEL

*Voor de PEBREM komt het drukke seizoen weer aan. In de zomer wordt de natuur met rust gelaten maar vanaf oktober wordt er hard aangepakt. Om paden en wegen veilig begaanbaar te maken wordt het blad zoveel mogelijk weggehaald. Het wordt in de buurt van de Parkweg opgeslagen om daar te veranderen in compost.

*De hoofdingang aan de Apeldoornseweg is opgeknapt en er wordt nu een plan opgesteld voor de beplanting aldaar. Net als in de rest van de stad zal hier een meer natuurlijk beheer worden gevoerd. Natuurlijk beheer houdt in dat het groen minder gecultiveerd zal zijn, dat er meer ruimte gegeven wordt aan natuurlijke processen waardoor bij het onderhoud geen chemische onkruid-bestrijdingsmiddelen nodig zullen zijn.

*Bij de voerplaats langs de Tellegenlaan wordt het ijzeren hek gerepareerd en daarna in beton geplaatst en geschilderd. Er komt een nieuwe leemlaag als vervanging van de oude, die is weggespoeld. Kleine en grote kinderen kunnen dan weer eendjes voeren zonder dat ze gevaar lopen bij de eenden in het water terecht te komen.

*Op diverse paden in Sonsbeek en Zijpendaal wordt een leemgrind laag aangebracht waardoor wandelaars ook bij slecht weer droge voeten houden. Leemgrind is een leemlaag waarin grind is gewalst.

Aan de oostkant van de weilanden bij de koude vijver staat een grote eik opgesloten in het asfalt. Dit asfalt wordt vervangen door leemgrind. Leemgrind ziet er natuurlijker uit, is goed begaanbaar en beter voor het milieu dan asfalt.

In de Tellegenlaan en de doorgaande wegen blijft het asfalt om technische redenen gehandhaafd.

*De twee jaar geleden aangebrachte beschoeiing van wilgentenen langs de beek is aan vervanging toe, ook dat zal de komende maanden gebeuren.

*De St. Jansbeek wordt uitgebaggerd. Dat gebeurt ook met de slootjes achter de Bistro. Hierdoor wordt de doorstroming gewaarborgd. Onderzoek toonde aan dat de modder niet vervuild is.

*De twee dode eiken langs de beek ter hoogte van de Bistro blijven voorlopig staan. Wel komen er borden met de waarschuwing dat er takken uit de bomen kunnen vallen.

Het meeste werk wordt niet door de PEBREM zelf uitgevoerd maar in haar opdracht door het aannemersbedrijf Vaarkamp uit Ede.

Ook gemeentewerken gaat in opdracht van de PEBREM aan de slag. In overleg met de forellenkwekerij en de watermolen, die enige tijd over minder water kunnen beschikken, worden de drukfonteinnetjes die er nu nog renteloos bijstaan, weer op de waterleiding aangesloten.

Alle hierboven opgesomde werkzaamheden betreffen Sonsbeek en Zijpendaal. Voor Gulden Bodem zijn nog geen plannen. Of ook hier iets gaat gebeuren en wat dat zal zijn hangt af van het feit of er nog geld voor beschikbaar is.

HERTENKAMP

De hertenkamp trekt nog steeds veel bezoekers. Om inteelt te voorkomen zijn twee nieuwe bokken aangeschaft.

VITALITEITSONDERZOEK

In de afgelopen zomer is onderzoek gedaan naar de vitaliteit van de bomen in Sonsbeek. Zijpendaal en Gulden Bodem. Dit onderzoek is uitgevoerd door het bosadviesbureau Klingen uit Utrecht. Het bureau gebruikte daarvoor boomblad waarvoor het PEBREM personeel de boom in moest. Soms moesten de blaadjes op 25 meter hoogte worden geplukt. Chemisch onderzoek moet uitwijzen hoe vitaal de bomen zijn.

Gelijktijdig heeft het laboratorium voor bodemonderzoek in Oosterbeek bodemonsters onderzocht.

Naar verwachting zullen de uitkomsten begin november aan B. en W. kunnen worden aangeboden als ondersteuning van het beheerplan.

REDT DE REGENWouden

Deze noodkreet wordt ook door de PEBREM onderschreven. Ze zal daarom voor de hekwerken in Sonsbeek geen nieuwe hardhouten Azobe palen meer aanschaffen maar palen van inlands, iets minder duurzame, eikenhout.

T.R.O.P.

Toeristisch Recreatief Ontwikkelings Plan

Park Sonsbeek is mogelijk de bekendste plek van Arnhem. Voor Arnhemmers is het nauwelijks voor te stellen dat het eens een particuliere tuin is geweest. In 1899 is het door de gemeente aangekocht om de Arnhemmers de mogelijkheid te bieden "van de natuur te genieten". Een wel zeer aan banden gelegde natuur want het park is aangelegd in de zogenaamde romantische landschapstijl.

In 1963 is Sonsbeek op de Rijksmonumentenlijst geplaatst, teneinde zijn cultuurhistorische waarden te bewaren. Het beheer geeft grote moeilijkheden. De aanleg van het park is gericht op een weinig intensief gebruik. Het was de bedoeling dat de bewoners er met hun bezoekers rustig konden wandelen, terwijl de kinderen tikkertje speelden op de grote gazons. Maar nooit waren er grote aantallen mensen in het park aanwezig. Dit in tegenstelling tot onze tijd, waar duizenden mensen op een mooie zondag het park in bezit nemen om er te recreëren.

Het TROP is opgesteld om deze tegenstrijdige doelen met elkaar te verenigen: Met behoud van het romantische karakter en ruimte geven aan de recreatie.

De oorsprong van het landgoed en het latere park ligt in de St. Jansbeek, de voormalige molenbeek. Het was het eerste industriële gebied van Arnhem. Zeven molens werden door de waterkracht van de beek aangedreven. Het bodemrelief maakte enige eeuwen geleden, stedelijke bebouwing nog onmogelijk.

In het gebied komen naast en in samenhang met elkaar monumentaal loofbos, parkachtige delen en landbouwgronden voor. Van groot belang is dat het contrast tussen het parkachtige beekdal en het bosgebied in stand wordt gehouden.

De Apostelenberg, Belvedere en Ronde weide zijn verrassende elementen temidden van een omsluitend bos.

De recreatieve elementen moeten zijn aangepast aan het karakter van de omgeving.

Daarbij mag geen geweld worden gedaan aan de natuurwaarde van het gebied. De hoger gelegen bosdelen

bestaan vrijwel geheel uit loofbos waar beuken 70% van het terrein in beslag nemen. Toch speelt ook de eik een belangrijke rol. Zeer kenmerkend voor Sonsbeek is het unieke 'hallenbos' van opgaande beuken. In het dal vinden we een bronbos en in de omgeving van de waterpartijen vochtig parkgebied, aangevuld met drassig grasland.

De voorgestelde recreatieve verbeteringen komen vooral buiten de gebieden met een grote natuurlijke waarde:

De Ronde weide en de Belvedere zijn evenwel de belangrijkste recreatieve elementen in het bosgebied. De weide wordt voor evenementen gebruikt en dient tevens als speelveld. Een duidelijke afgebakende verblijfsplaats voor de bosbezoekers, verbonden met het horecapunt bij de Belvedere zal de recreatieve waarde van toren en weide verhogen, zonder dat de samenhang van het bosgebied wordt verstoord.

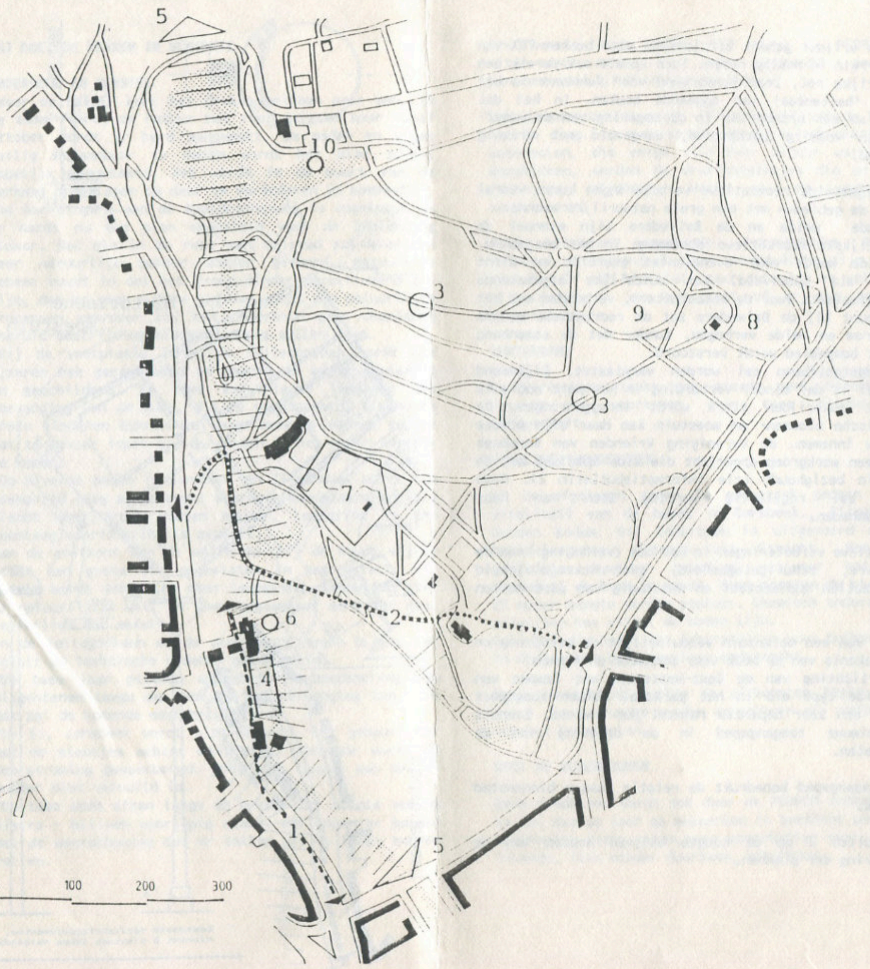
De midgetgolfbaan zal worden verplaatst. Bijkomend voordeel is dat minder verharding in het park nodig is en het autorijden sterk wordt teruggedrongen. De historische bloemen- en moestuin kan daar zijn plaats opnieuw innemen. De Vereniging Vrienden van Sonsbeek heeft een werkgroep opgericht die zich speciaal met de moestuin bezighoudt (zie informatiebulletin 2). Deze groep zal regelmatig verslag doen van haar werkzaamheden.

Recreatieve verbeteringen in het bos (verhoging van de Belvedere, schuilgelegenheid, pick-nickmogelijkheid e.d.) zullen incidenteel en eenvoudig van aard moeten zijn.

Aanleg van een molentuin verduidelijkt de oorsprong en de betekenis van de beek voor Sonsbeek en Arnhem. De verlichting van de Oost-Westroute met lampen van hetzelfde type als in het parkdeel worden toegepast hebben een zeer beperkte ruimtelijke invloed. Evenals het nieuwe toegangspad in de omgeving van de Watermolen.

Dit toegangspad benadrukt de relatie tussen binnenstad en park.

Wij zullen u op de hoogte blijven houden van de uitvoering der plannen.

2. PROGRAMMA VOOR DE VERBETERING VAN DE RECREATIEVE MOGELIJKHEDEN

Om de aantrekkelijkheid van het park te verhogen en aan de wensen van het hedendaagse publiek aan te passen worden de volgende ingrepen voorgesteld:

a. Ontsluiting

verbetering van de toegankelijkheid van het park vanuit de binnenstad door middel van een ontsluiting via de watermolen over het terrein van de huidige viskwekerij (1)
 maken van een veilige doorsteekmogelijkheid door het park (avond/nacht) door het aanbrengen van openbare verlichting langs een oost-west lopende hoofdwandelroute (2)
 maken van schuilmogelijkheden langs de belangrijkste routes in het bosgebied (3)

b. Educatief- recreatieve objecten

ontwikkeling van een molenbeektuin, een functioneel en doorloopbaar schaalmodel van het oorspronkelijke molensysteem te realiseren op de plaats van de viskwekerij (4)
 realisatie van een molenroute waar informatie wordt gegeven over de relatie tussen de oorspronkelijke molenbeek (het schaalmodel) en het huidige park (5)
 plaatsen van een waterrad achter de Begijnenmolen (6)
 maken van een plantencollectietuin met gebruik van historische stijlmiddelen op de plaats van de voormalige moestuin (7)

c. Recreatieve objecten

renoveren en verhogen van de uitzichtstoren Belvédère (8)
 uitbreiding van de recreatieve mogelijkheden van de Ronde weide in samenhang met de Belvédère (9)
 vervanging van de bestaande muziekvlonder bij de Boerderij door een drijvende acoustische muziekscheip (10)

De nummers 1, 2 en 9 van deze voorstellen zullen dit najaar worden uitgevoerd.

HONDEN

Voor veel hondeneigenaars is het niet helemaal duidelijk hoe het zit met het aanlijngedod in Sonsbeek. Toch is het vrij eenvoudig. Het gebod geldt voor het hele gebied. In het bosdeel wordt echter oogluikend toegestaan dat u uw hond los laat lopen. Om de nachtrust van kleine dieren niet te storen is het wel aan te bevelen om de honden alleen overdag door het bos te laten rennen.

Dat voor het parkgedeelte aan het aanlijngedod de hand wordt gehouden, zal voor velen duidelijk zijn. Voor honden zijn watervogels dankbare objecten om achterna te zitten. Dat geeft veel onrust. Eenden, zwanen en andere vogels en hun kroost hebben uiteraard net zoveel recht op een prettig leven als de honden. Kleine kinderen die naar Sonsbeek komen om eendjes te voeren moeten dat bovendien zonder schrik en angst kunnen doen.

IVN-Natuurpad Sonsbeek

De IVN routes wandelroutes zijn hersteld en worden door paaltjes aangegeven. Een woord van dank aan Ben Volkens is hier wel op zijn plaats. Hij heeft zich bijzonder ingespannen om de palen te zagen, te schilderen, te beletteren en te plaatsen.

Op 14 oktober heeft het IVN-Arnhem het nieuwe IVN-natuurpad Sonsbeek aan het bestuur overhandigd.

In het bezoekerscentrum zijn de routes te koop.

UIT DE WERKGROEPEN

HISTORISCHE TUIN SONSBEEK

Maandag 23 oktober is het zover. Dan komt de werkgroep Historische tuin Sonsbeek voor het eerst bijeen. In het vorige infobulletin is de doelstelling omschreven. Het uiteindelijke doel is het herstel van de oude moes- en bloementuin.

De tuin heeft gelegen op de plaats waar nu de midgetgolfbaan en een parkeerterrein liggen. Voorlopig zal veel onderzoek moeten worden verricht. Hoe heeft de tuin er uitgezien, welke gewassen hebben er gegroeid. Hoe was de tuin omheind. Is de nog bestaande muur slechts een overblijfsel van een hele muur om de tuin of werd er ook een andere vorm van afscheiding gebruikt.

ACTIVITEITEN VAN DE VERENIGING

De ledenwerving blijft belangrijk. Het ledenaantal neemt gestadig toe maar moet nog veel groter worden.

Werkgroepen. Behalve de reeds ingestelde werkgroepen Beheer en Historische tuin is er voor de vereniging nog veel meer te doen. Ideeën en enthousiasme zijn daarom van harte welkom.

Infobulletin. Het is de bedoeling dat viermaal per jaar een info-bulletin verschijnt. Bijdragen worden in dank aanvaard. Redactie-adres:

Zijpendaalseweg 24, 6814 CL Arnhem, t.a.v. Rina Kraaijestein.

Schemertocht op 4 november.

S C H E M E R T O C H T O P 4 N O V E M B E R

In het daglicht zien parken en bossen er heel anders uit dan bij nacht. Het is fascinerend om die overgang in sfeer mee te maken. U kunt dat met eigen ogen zien tijdens de Schemertocht op

4 november a.s.

We maken een wandeling door heel Sonsbeek in dat vreemde deel van de dag tussen licht en donker. Alle leden en adspirantleden zijn welkom. We verzamelen

om 16³⁰ uur

bij het Bezoekerscentrum De Watermolen.